

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара
Економічний факультет
Кафедра банківської справи

**ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ БІРЖОВОЮ
ДІЯЛЬНІСТЮ**

ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів
напряму 6.030508 «Фінанси і кредит»
(ПП 4.3в; ПП 5. 5.1в)

Дніпро
2016 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Аксьонова Людмила Остапівна, кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри банківської справи.

Обговорено та схвалено науково-методичною комісією за напрямом
підготовки «Фінанси і кредит»

«30» травня 2016 року, протокол № 10

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Основи управління біржовою діяльністю» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напряму 6.030508 «Фінанси і кредит».

Предметом спеціального курсу «Основи управління біржовою діяльністю» є вивчення економічного середовища біржового ринку як функціонального простору існування бірж та виявлення на прикладі вітчизняних і світових бірж особливостей побудови їх організаційно-правових структур.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення дисципліни «Основи управління біржовою діяльністю» тісно пов'язане з такими дисциплінами, як: «Фінансово-економічні розрахунки», «Інвестування», «Фінансовий ринок», «Організація роботи банку на ринку цінних паперів», «Фінансово-економічні ризики», «Фінансово-економічний аналіз».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Еволюція біржі. Організація біржових операцій і правове регулювання біржової торгівлі.
2. Особливості функціонування сучасних товарних, фондових та валютних бірж.
3. Організація біржових операцій на ф'ючерсному ринку.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою дисципліни є формування системи знань з теорії і практики функціонування міжнародного товарно-біржового ринку.

Мета включає освітню, виховну та практичну складові. Так, освітня складова передбачає, що в процесі вивчення навчального матеріалу його користувач отримає чітку уяву про усі явища та процеси, характерні товарним, фондовим і валютним біржам, як суб'єктам економіки країни.

Виховна складова, в свою чергу, передбачає можливість виробити у даного користувача певні якості щодо відповідальності за організацію сучасної системи біржової торгівлі в Україні і формування єдиного біржового простору.

Практична складова проявляється у цілій низці вмінь та навичок стосовно організації та управління роботою біржі, укладання біржових угод, прогнозування цін на біржові товари, які повинен надбати відповідний користувач.

1.2. Завданням курсу є вивчення правил біржової торгівлі, біржових угод та їх специфіки, спекуляції та хеджування на товарних, фондових та валютних біржах, основ ціноутворення на біржові товари, принципів організаційної побудови бірж.

1.3. У результаті вивчення дисципліни фахівець повинен

- знати: поняття та структуру управління біржами (товарними, фондовими, валютними), основи посередництва на біржі, правила біржових торгів, основні види біржових операцій, котирування цін на біржі та організацію біржової торгівлі, організацію ф'ючерсної торгівлі, хеджування ф'ючерсних угод, основи спекуляції на біржових торгах;

- вміти: здійснювати на практиці укладання біржових угод та котирування цін на біржові товари; розраховувати ефективність спекулятивних операцій та операцій хеджування; використовувати технічні методи прогнозування цін.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 108 годин/ 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Еволюція біржі. Організація біржових операцій і правове регулювання біржової торгівлі.

Тема 1. Теоретичні основи біржового права

Історія розвитку організованого гуртового ринку. Предмет біржового права. Організація міжнародного товарно-біржового ринку. Організований ринок, аукціон, ярмарок, торговий дім, виставка, аукціонна торгівля, лот, гуртово-продовольчий ринок, біржа.

Замінність цінності, товарна пропозиція, попит покупців, ціна товару, товарно-біржовий ринок, географічний, товарно-біржовий ринок, структура ринку.

Зустрічна заявка, контрактна ціна, ціна пропозиції, довідкова ціна, світова ціна, земельний аукціон.

Тема 2. Організаційні основи біржової діяльності

Засновники біржі, члени біржі, службовці біржі, відвідувачі біржових торгів, постійні відвідувачі, службовці товарних бірж.

Спеціалізовані органи (відділи), котирувальна комісія, комісія із стандартів та якості, біржовий арбітраж, комісія з торгової етики, комісія з прийому нових членів біржі.

Акціонерно-пайова форма взаємовідносин, брокерська форма взаємовідносин, абонентна форма взаємовідносин, комісійна форма взаємовідносин, разова форма взаємовідносин, змішана форма взаємовідносин.

Біржа, мета і основне завдання біржі, біржова торгівля, біржовий контракт, біржовий стандарт.

Біржове посередництво, дилер, маклер, брокерська фірма, брокерське місце.

Регламент біржі, біржова інформація, біржовий процес, біржові торги, біржова зала, біржова сесія, біржові жести, біржові жаргони.

Змістовий модуль 2. Особливості функціонування сучасних товарних, фондових та валютних бірж.

Тема 3. Товарна біржа

Товарна біржа і її місце в оптовій торгівлі, біржовий товар, біржовий стандарт, біржова одиниця, біржова угода, форвардна угода, варрант, угода з заставою, угода з премією, бартерні угоди, котирування цін, права та обов'язки членів товарної біржі.

Виникнення і розвиток товарної біржі. Публічно-правова біржа, закрита і відкрита біржа, міжнародна біржа, національна біржа, біржі реального товару, ф'ючерсні біржі, опціонні біржі, змішані біржі.

Ліквідний ринок, лімітоване замовлення, контингентне замовлення, стоп-замовлення.

Організація побудови товарної біржі. Реєстраційний комітет, розрахункова палата, біржовий посередник, брокерська контора, біржові брокери, джерела і доходи брокерських контор, маклер, відвідувачі біржі, клірингові центри.

Українські товарні біржі.

Тема 4. Фондова біржа

Поняття фондового ринку. Фондові біржі як суб'єкт економічних відносин. Завдання фондових бірж. Інвестиція, технічна політика, технологічна політика.

Принципи побудови фондової біржі, інформаційна система, фінансово-аналітична служба, система депозитно-клірингових розрахунків, система реєстратора, телекомунікаційна система, індекси, капіталізація, капіталізовані індекси.

Аналіз стану фондових бірж США та Західної Європи. Українська фондова біржа.

Поняття та класифікація цінних паперів. Європапери. Ринок і операції. Біржове котирування цін. Фінансово-економічна оцінка діяльності ринку цінних паперів. Акції, векселі, гроші. Міжнародний ринок цінних паперів.

Тема 5. Валютна біржа

Міжнародні валютні відносини, національна валютна система, світова валютна система, валютний ринок, регіональні ринки валют, Євровалютний ринок, національні ринки, спеціальні ринки, валютний ринок в Україні, валютна біржа.

Ф'ючерсні валютні операції, валютний опціон, опціон - пут, опціон - кол, Європейський валютний опціон, американський валютний опціон, валютний арбітраж.

Валютне регулювання, УМВБ, резиденти, нерезиденти, клірингова діяльність, кліринг, кліринг валютний.

Банк міжнародного розвитку, загальна угода з позики.

Міжнародна клірингова система RTGS, валютний ризик, форвардна угода, СВОП, опціон, кредит, ризик, конверсійний ризик, валютні застереження, хеджування, відсотковий арбітраж, структурне балансування.

Змістовий модуль 3. Організація біржових операцій на ф'ючерсному ринку

Тема 6 . Ф'ючерсний ринок

Історія виникнення світових ф'ючерсних бірж. Основні ознаки біржової ф'ючерсної торгівлі.

Ф'ючерсна біржа, ф'ючерсна біржова торгівля, розрахункова палата, система біржових складів, ф'ючерсний контракт, ф'ючерсні контракти «купити» і «продати», кліринг.

Тема 7. Спекуляція та хеджування на біржі

Хеджування ф'ючерсних угод. Вплив ф'ючерсних бірж на ціноутворення та фінансові розрахунки. Хедж, хеджування продажем та купівлею, просте та селективне хеджування, «базис», опціон, опціонна угода, ціна опціону, внутрішня ціна.

Спекуляція на біржових торгах. Спекулянти, спекулятивні угоди, «бики», «ведмеді», арбітраж, вартість ф'ючерсного контракту.

3. Рекомендована література

3.1 Базова:

А) Навчальна:

1. Биржевое дело: Учебник / под ред. В.А. Галанова, А.И. Басова - М.: Финансы и статистика.- 2009. - 304 с.
2. Брызгин О.Р. Основы биржевой деятельности. / О.Р. Брызгин - К.: 2010. -80 с.
3. Бланк И.А. Торгово-посредническое предпринимательство (экономические основы биржевой торговли)/ И.А. Бланк - К.: 2009.- 232 с.
4. Дудяк Р.А. Організація біржової діяльності: основи теорії і практики: Науковий посібник. / Р.А. Дудяк, С.Г. Бугіль – Львів, 2008.
5. Крамаренко В.І. Біржова діяльність / В.І. Крамаренко - К.: ЦУЛ.- 2003.- 264 с.
6. Кульчицький С.В. Біржове право / С.В. Кульчицький – К., 2011. – 658 с.
7. Мельник В.А. Ринок цінних паперів: Довідник керівника підприємства / В.А. Мельник – К., 2010. – 224 с.
8. Оскольський В.В. Фондовий ринок України: Навчальний посібник / В.В. Оскольський – К., 2010. – 445 с.
9. Биржевая деятельность / под ред. Грязновой А.Г. и др.-М.: «Финансы».- 2012.- 228 с.

Б) Нормативна та інструктивна:

1. Концепція функціонування і розвитку фондового ринку в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2004р. №277 // Державний інформативний бюлетень про приватизацію. – 2004.

2. Концепція функціонування та розвитку фондового ринку України, схвалена Постановою Верховної Ради України від 22 вересня 2005р. // Фінансова Україна.– 2006.–№4.

3. Положення про державну комісію з цінних паперів та фондового ринку: Затверджено Указом Президента України від 12.06. 2005 р. № 446/ 05.

4. Про внесення змін до Закону України «Про цінні папери та фондову біржу»: Закон України від 9 липня 1996 р.// Відомості Верховної Ради України. - 2006.-№4.

5. Про Національну депозитну систему та особливості електронного обігу цінних паперів: Закон України // Державний інформативний бюлетень про приватизацію. – 2003. – №2.

6. Про товарну біржу: Закон України від 15 квітня 2002р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №10.

7. Про цінні папери і фондову біржу: Закон України від 18 червня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №38.

8. Про цінні папери та фондову біржу: Закон України // Державний інформативний бюлетень про приватизацію. – 2003. – №8.

В) Методична:

1. Індивідуальні семестрові завдання для самостійної роботи студентів з дисципліни «Основи управління біржовою діяльністю».-ДНУ.- 2013 р.

2. Інструктивно-методичні матеріали для семінарських занять з дисципліни «Основи управління біржовою діяльністю».-ДНУ.- 2013 р.

3. Інструктивно-методичні матеріали для практичних занять з дисципліни «Основи управління біржовою діяльністю».-ДНУ.- 2013 р.

4. Методичні матеріали з питань самостійного опрацювання фахової літератури з дисципліни «Основи управління біржовою діяльністю».-ДНУ.- 2013 р.

5. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Основи управління біржовою діяльністю».-ДНУ.- 2013 р.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання. В якості методів діагностики використовуються: проведення поточного опитування, контрольних робіт за змістовими модулями і тестування; звіти за результатами самостійної роботи та індивідуальними завданнями.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		

64-74	D	задовільно	
60-63	E		
0-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	F*	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни